

A-001514/17-74

6. června 1974

O D B O R 17

~~PŘÍSNĚ TAJNĚ!~~

Výtisk č. 41

Souhrnná informace rozvědky

Činnost československé kněžské emigrace

MEJZLIK

Za správnost:
pplk. J. ZAJÍC

Počet listů: 8

Informace rozvědky č. 11

Činnost československé kněžské emigrace

Cílem informace je podat stručný přehled o současné aktivitě české a slovenské kněžské emigrace, ukázat na její pokračující protičeskoslovenskou a protisocialistickou orientaci. Činnost této skupiny čs. emigrace si zasluhuje zvýšeně pozornosti m.j. proto, že v září t.r. mají proběhnout další čs.-vatické rozhovory.

Aktivita center české a slovenské kněžské emigrace vychází v současné době především z vatického hodnocení celkové situace v československé emigraci. Podle rozboru vatického státního sekretariátu se východoevropská emigrace, včetně československé, dostává stále více do pasivity, její vedoucí politické špičky začínají stárnout a nejsou již pro masu emigrantů, a zvláště pak pro mládež, atraktivní a přitom různými průzkumy, prováděnými mezi mladými z československé posrpnové emigrační vlny bylo zjištěno (a naše poznatky to v podstatě potvrzují), že mladí jsou až překvapivě přístupní křesťanské, zejména katolické ideologii. Tuto skutečnost m.j. dokazuje značný počet mladých Čechů a Slováků na akcích organizovaných kněžskou emigrací, kteří v ČSSR stáli mimo církve. Vatikánští činitelé vidí v této skutečnosti velmi příznivý faktor a přisuzují české a slovenské kněžské emigraci, vzhledem k její vybudované organizační struktuře, podložené uceleným světonázorovým učením, velké šance hrát významnou, ne-li vůdčí roli v československém emigrantském hnutí.

Formy a metody činnosti kněžské emigrace jsou v současné době velmi různorodé, orientované především na akce v následujících oblastech:

- získání co největšího vlivu mezi krajany a emigranty;

- protikomunistickou a protičeskoslovenskou propagandu;

- "pomoc" církvi v ČSSR.

121

Organizátory a ideovými vůdci při realizaci zmíněných cílů jsou centra české a slovenské kněžské emigrace v Římě - České náboženské středisko VELEHRAD a Slovenský ústav Cyrila a Metoda (SÚCM). V jednotlivých západních zemích pak české a slovenské misie.

Vzhledem k politické i organizační specifičnosti, existující mezi českou a slovenskou kněžskou emigrací, je třeba se jimi zabývat odděleně.

Česká kněžská emigrace

Snahy získat větší vliv mezi emigrací se u vedoucích pracovníků střediska VELEHRAD markantně projevily již koncem minulého roku. Ředitel střediska Msgr. ŠKARVADA, který je zároveň papežským delegátem pro duchovní službu mezi Čechy v zahraničí, a sekretář VELEHRADU HRUBÝ, podnikli několik cest po západoevropských zemích, kde v místech českých misí seznamovali na přednáškách českou kolonii s obsahem a cílem činnosti VELEHRADU, především pak s jeho organizačnickou a vydavatelskou aktivitou. Jejich přednáškám předcházela v emigrantských časopisech velká publicita; jako atrakce pro vzbuzení zájmu co nejpočetnějšího publika bylo vždy ohlášeno promítání filmu o životě kardinála BERANA.

Se stejným programem pak letos zajeli ŠKARVADA a HRUBÝ na okružní cestu po tradičních českých katolických střediscích v USA a Kanadě.

Za obdobným účelem podnikli cesty do Skandinávie další představitelé VELEHRADU - prof. VRÁNA, pokládáný za ideologa české kněžské emigrace, a redaktor časopisu STUDIE dr. SKALICKÝ.

Hlavním smyslem těchto cest byla snaha zaktivizovat laickou obec okolo jednotlivých misí a získat její členy pro konkrétní

plány v letošním a příštím roce. Jedná se především o udržení České bohoslovecké koleje NEPOMUCENUM v rukou české kněžské emigrace, o opravu hrobu sv. Vojtěcha v Římě a o organizování co nejmasovější účasti českých krajanů a emigrantů na pouti do Říma v roce 1975, v rámci papežem vyhlášeného "svatého roku". Posledně jmenované akci přikládá vedení české kněžské emigrace obzvláštní váhu, neboť již dnes je zřejmé, že jednotlivé národnosti v emigraci se budou předhánět, aby dosáhly co největšího počtu poutníků a získaly tak ocenění a z toho vyplývající případné materiální výhody od vatikánských míst.

Díky velkému úsilí ŠKARVADY, které vyvinul především na vatikánských úřadech, se prozatím podařilo kněžské emigraci zabránit prodeji NEPOMUCENA. Velká zadluženost koleje, způsobená špatným hospodařením v minulých letech, však její vedení přinutila pronajmout větší část budovy kanadskému episkopátu, který má NEPOMUCENUM začít využívat od 1. ledna 1975. Ke krytí části dluhů, které dosáhly částky asi 400 milionů lir, muselo být prodáno letní sídlo koleje v Livornu. Ostatní finanční závazky jsou nyní kryty vatikánskou bankou.

Otázka viny zadluženosti způsobila mezi českou kněžskou emigrací značný rozruch a vyvolala názorovou diferenciaci. Rektor koleje PLANER ve snaze odvrátit od sebe jemu připisovaný podíl viny, zaslal dokonce do Vatikánu žádost, aby bylo proti bývalému administrátoru koleje MEDOVÉMU (byl z funkce odvolán již v loňském roce) zavedeno kanonické šetření. Značná část kněžské emigrace a někteří pracovníci vatikánského aparátu však přesto přisuzují značnou odpovědnost právě PLANEROVI a bývalému rektoru BEZDÍČKOVI, neboť oba měli velmi dobré osobní styky se zesnulým kardinálem OTTAVIANIM, který jejich finanční hospodaření, ač to měl v rámci svých povinností, prakticky nekontroloval.

Situaci NEPOMUCENA ztěžuje i skutečnost, že v posledních letech rapidně klesá počet českých a slovenských bohoslovců. V současné době, poté co byli na jaře t.r. vysvěceni čtyři boho-

slovci (3 Slováci a jeden Čech), zůstalo v koleji pouze sedm bohoslovců. Tento stav přiměl vedení české kněžské emigrace usilovat o to, aby posledně vysvěcení bohoslovci mohli zůstat v koleji a alespoň částečně tak naplnit její kapacitu. Minimální počet bohoslovců a prakticky žádná naděje na zlepšení neutěšeného stavu působí kněžské emigraci potíže především při organizování sbírek na kolej mezi krajany a emigranty a vylučuje možnost získání přímé vatikánské subvence.

Propagandistickou, protičeskoslovenskou aktivitu rozvinula česká kněžská emigrace v uplynulém období zejména v souvislosti s úmrtím litoměřického biskupa kardinála TROCHTY v dubnu t.r. Protagonistou pomlouvačné kampaně se stal vídeňský páter Josef NOVOTNÝ. V dopise adresovaném papeži Pavlu VI. a generálnímu tajemníku OSN K. WALDHEIMOVÍ tvrdil, že má autentické zprávy "z bezprostředního okolí kardinála TROCHTY", dokazující, že smrt TROCHTY způsobilo "několikahodinové vyšetřování", které s TROCHTOU den před jeho smrtí vedl církevní tajemník Severočeského KNV DLABAL. Text dopisu otiskly i některé buržoazní listy a časopisy české a slovenské kněžské emigrace, které "iniciativně" připojují další "důkazy" o pronásledování církve a věřících v ČSSR. Mluví zejména o soustřeďování řádových sester do "koncentračních táborů", o "diskriminačních" směrnicích pro přijímání studentů na bohoslovecké fakulty, o "nátlaku" na rodiče, aby nepřihlašovali děti na vyučování náboženství apod.

Orgán VELEHRADU NOVÝ ŽIVOT přinesl při příležitosti úmrtí kardinála TROCHTY článek bývalého opata břevnovského kláštera v Praze Anastáze OPASKA, který t.č. působí v benediktinském klášteře v Rohru v NSR. Obsahově je článek zaměřen především na pobyt TROCHTY v "komunistických vězeních". Obdobným tónem se neslo i OPASKOVO kázání při zádušní mši za TROCHTU, kterou OPASEK celebroid v Rohru 19. dubna 1974.

Vyslovil zde navíc přesvědčení, že TROCHTOVA smrt přispěje ke svobodě církve v ČSSR, která je "zvláště v této době vystavena krutému pronásledování kněží a laiků". Zprávu o této mši přinesl rovněž NOVÝ ŽIVOT.

Česká kněžská emigrace se připojila také ke kampani světových reakčních sil při příležitosti příjezdu SOLŽENICYNNA na Západ a vydání jeho knihy "Souostroví Gulag". Tak například opět NOVÝ ŽIVOT poskytl své stránky pro článek bývalého lidoveckého poslance dr. BUNŽI nazvaný "SOLŽENICYN - muž věřící".

Celkově je možno konstatovat, že ve způsobu psaní NOVÉHO ŽIVOTA a dalších tiskovin české kněžské emigrace nedošlo v poslední době k žádnému obratu a že i nadále využívají každé příležitosti k útokům proti socialistickému zřízení v ČSSR. Nic na tom nemění ani skutečnost, že nejagresivnější články jsou většinou psány externími spolupracovníky.

Slovenská kněžská emigrace

Nejzávažnější událostí v činnosti slovenské kněžské emigrace v posledních měsících bylo zasedání slovenských kněží působících v zahraničí, které se konalo v únoru t.r. ve Slovenském ústavu Cyrila a Metoda v Římě. Jeho jednání se zúčastnilo přes čtyřicet slovenských kněží z jednotlivých slovenských misí v západní Evropě, představitelé SÚCM a slovenští biskupové v zahraničí - HNILICA (Řím), KALÁTA (Rakousko), GRUTKA(USA) a RUSHAK (Kanada). Vedle teologických přednášek, souvisejících s nadcházejícím "svatým rokem", se přítomní zabývali některými praktickými problémy činnosti SÚCM a pastoračními otázkami.

O splnění programu SÚCM za rok 1973 a o jeho úkolech na rok 1974 podal přehled papežský delegát pro pastorační službu mezi Slováky v zahraničí Msgr. NÁHALKA. Z jeho vystoupení je především pozoruhodný údaj o ediční činnosti SÚCM v roce 1973: bylo vydáno více než 30 titulů v celkovém nákladu 42 000 výtisků. I když v porovnání s léty 1969-70 je to poněkud méně, je i z tohoto údaje zřejmé, že nakladatelská činnost ústavu nestagneje. Tento fakt si zaslouží speciální pozornosti, neboť je známo, že většina produkce se neprodá v západních zemích, ale je určena k distribuci do ČSSR. To do jisté míry připustil i sám NÁHALKA, když konstatoval, že doprava tiskovin do ČSSR je sice v současné době velmi omezená, že však "stále existují způsoby, jak

toho dosáhnout". Podle našich poznatků je v současné době nejvíce uplatňovanou formou převážení knih turisty, ať již našimi krajany nebo cizími státními příslušníky. Vedle toho se i nadále využívají kanály přes ostatní socialistické země, zejména přes PLR a MLR.

V roce 1974 hodlá SÚCM vydat přes čtyřicet titulů v dosud neurčeném celkovém nákladu.

O současném postavení církve na Slovensku hovořil ve svém referátu "Svatý rok, církev na Slovensku a my" Msgr. VAVROVIČ, pracovník SÚCM. Vycházel v něm z tvrzení, že čs. úřady vedou proti církvi "ostrý propagandistický boj", který se projevuje ve všech oblastech života a zejména pak ve školství. Zdůraznil, že hlavní cesta "pomoci" katolické církvi na Slovensku vede přes zainteresování západní veřejnosti na církevně-politické situaci v ČSSR. K tomu mají kněží-emigranti využívat všech dostupných komunikačních prostředků - rozhlas, tisk a turistických a jiných kontaktů. Pokud jde o tiskoviny, vyzdvihl VAVROVIČ "velký význam" rozšiřování HELLICOVÝCH letáků PRO FRATRIBUS.

Podstatným bodem jednání slovenských kněží pak byla otázka místa konání sjezdu slovenské střeškové emigrantské organizace "Svetový kongres Slovákov" (SKS). Z rozhodnutí předsednictva SKS se sjezd měl uskutečnit v roce 1975 v Římě. Představitelé této separatistické organizace chtěli využít příležitosti poutě slovenských katolíků do Říma v rámci "svatého roku" a s jejich pomocí demonstrovat světové veřejnosti "právo slovenského národa na sebeurčení". Na základě diskusního příspěvku ředitele SÚCM Msgr. HRUŠOVSKÉHO, který se ke konání této akce v roce 1975 v Římě postavil záporně, bylo pak negativní stanovisko přijato i většinou přítomných na zasedání a sděleno zástupci SKS.

Důvody, které vedly HRUŠOVSKÉHO k tomuto postoji, je nutno hledat především na vatikánském státním sekretariátu. Sjezd SKS, této vyloženě politicky orientované emigrantské organizace, v průběhu "svatého roku" by podle vatikánského názoru mohl podstatně narušit vývoj relace Vatikán-ČSSR, ohrozit postavení samotného SÚCM a byl by v očividném rozporu s proklamaným "usmi-

řovacím" posláním "svatého roku".

Přes zamítavé stanovisko slovenských kněží se však představitelé SKS myšlenky uspořádat svůj sjezd v roce 1975 v Římě zatím plně nevzdali. Konečné rozhodnutí zřejmě padne na zasedání představenstva SKS, které se má konat letos v létě právě v Římě.

Přetrvávající reakční tendence v politické orientaci slovenské kněžské emigrace se plně projevíly aktivní účastí jejich představitelů na akcích k založení tisovske Slovenské republiky k výročí popravy dr. TISA a při příležitosti úmrtí prvního ministra zahraničních věcí "slovenského státu" dr. ĎURČANSKÉHO. V tomto směru se exponovali zejména emigrantský biskup HNILICA a představitel slovenských jezuitů dr. Felix LITVA.

Na protikomunistických kampaních se dále podílejí vedle HNILICOVÝCH pamfletů PRO FRATIBUS (jejichž italská mutace nyní vychází v nákladu až 30 000 výtisků měsíčně) časopisy slovenské kněžské emigrace HLASY Z RÍMA, DIAKONIA, věstníky jednotlivých misí a emigrantské a krajaňské slovenské časopisy v USA a Kanadě. V posledních měsících se zde rovněž velmi intenzivně prosazuje požadavek na zřízení samostatné slovenské církevní provincie a je velmi pravděpodobné, že právě tento tlak přispěl k tomu, že otázku zřízení této provincie hodlá Vatikán při nadcházejících jednáních s ČSSR předložit.

Z taktických důvodů uveřejňují některé "choulostivé" články s církevní tematikou časopisy, které nelze bezprostředně ztotožnit s vedením slovenské kněžské emigrace. Je to zejména slovenský separatistický časopis v USA "Slovák v Amerike", jehož články se vyznačují ostrými útoky na vatikánskou "východní" politiku a na osobu tajemníka vatikánské Rady pro veřejné záležitosti církve Msgr. CASAROLIHO, který je jejím protagonistou. V materiálech o situaci církve na Slovensku využívá informací a dokladů, které byly dopraveny do zahraničí ilegálně, a které mohl získat jedině prostřednictvím kněžské emigrace. Typickým příkladem této práce je uveřejnění kázání faráře ze Starej Lúbovne TRSTENSKÉHO v čísle z 8. května t.r., které TRSTENSKÝ pronesl poté, co mu bylo sděleno, že byl zbaven státního souhlasu k výkonu funkce. Kázání

plné útoků proti čs. funkcionářům a bezpečnosti bylo údajně nahráno na magnetofonový pásek a dopraveno do zahraničí.

Závěr

Již první měsíce letošního roku naznačily, že česká a slovenská kněžská emigrace hodlá plně využít organizační a ideové rozpolcenosti čs. exilu k posílení svých vlastních pozic. Dá se předpokládat, že tento trend se bude nadále stupňovat, zejména v rámci příprav akcí na "svatý rok" 1975.

Vzhledem k připravovanému jednání mezi ČSSR a Vatikánem, jehož podstatným bodem má být otázka obsazení vakantních diecézí, lze očekávat zesílení pomlouvačných kampaní kněžské emigrace proti exponentům hnutí Pacem in terris s cílem jejich diskreditace před Vatikánem a znemožnění jejich případné kandidatury na biskupský stolec.